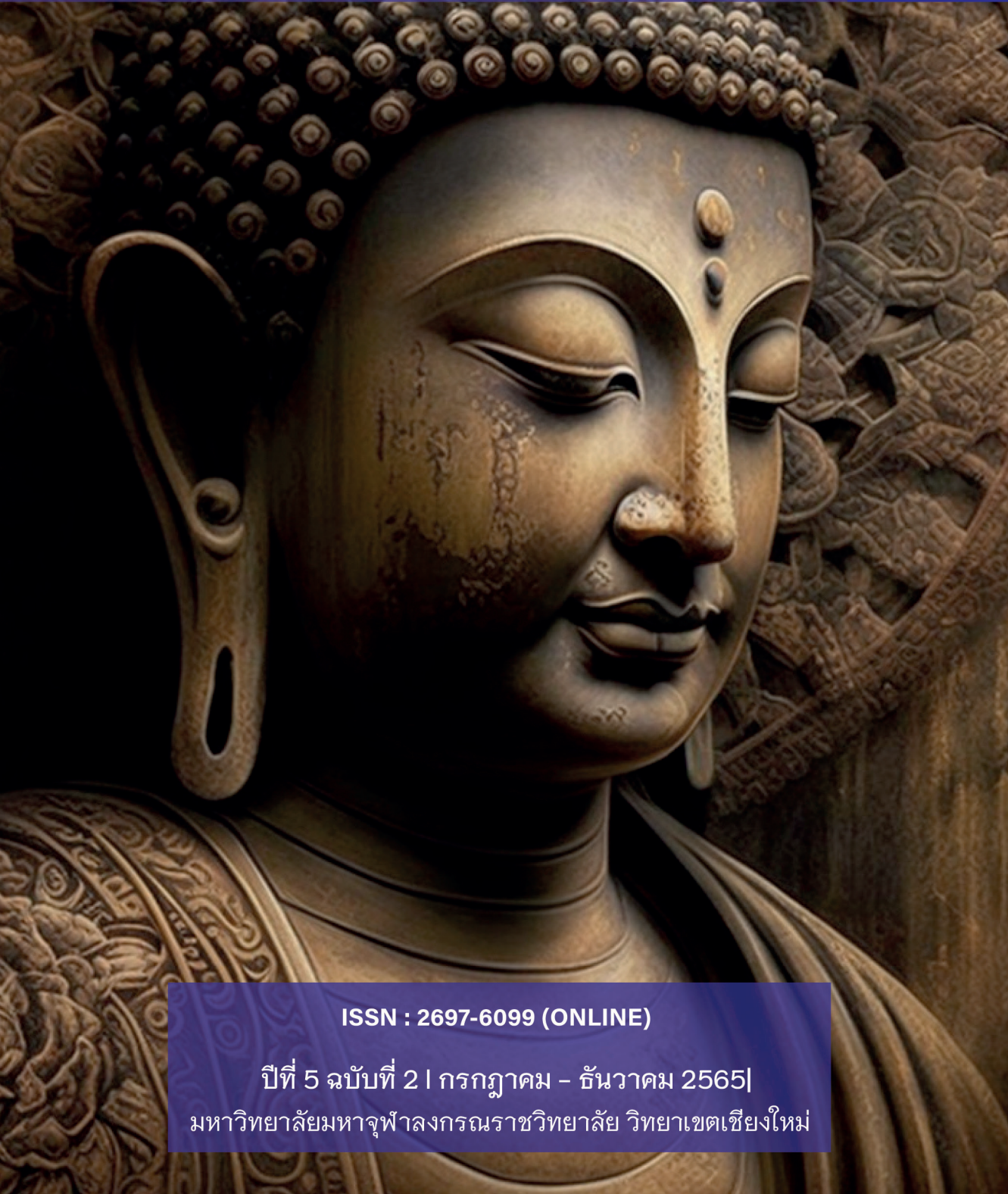

วารสารพุทธศิลปกรรม JOURNAL OF BUDDHIST ARTS

03

ISSN : 2697-6099 (ONLINE)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 | กรกฎาคม - ธันวาคม 2565 |

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

สิมวัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง

The Local Ordination Hall (Sim) of Wat Xieng Thong, Luang Prabang

Ven. Peng Sengmany

Srisavat temple, Nanok Village, Thongmyxay District, Sayabuli Province, Lao PDR

พระครูธีรสุตพจน์

Phrakrutheerasutapoj

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, Thailand

Corresponding Author, Email: Bigjod3458@gmail.com

บทคัดย่อ

สิมวัดเชียงทอง ที่เป็นศูนย์รวมศิลปะแขนงต่าง ๆ คือ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ของล้านช้าง เพราะว่าวัดเชียงทองได้ รวบรวมงานด้านสถาปัตยกรรมของแต่ละยุคมาผสมผสานประยุกต์สร้างขึ้น อย่างสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการนำเอาวัสดุที่มีค่า เช่น ทองคำ อัญมณีและ ดิน ไม้ สีสรรมาตีมาเป็นส่วนประกอบสำคัญ ประดับลงบนงานไม้แกะสลักได้งดงามลงตัวโดยเฉพาะ หน้าบัน แขนนาง บานประตู สีหน้าท่าทาง ตลอดจนการติดมุกแก้วอันวิจิตรปรากฏอยู่ เป็นความอ่อนช้อยงดงามบริบูรณ์ทางด้านศิลปะ สร้างขึ้นอย่างมีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สิมโครงสร้างเตี้ย หลังคาหลาดหล่นซ้อนกันสามตับแลดูด้านหน้าคล้ายแม่ไก่ก่ไข่ คล้ายจอมแห มียอดช่อฟ้า 17 ยอด ซึ่งมีนักประวัติศาสตร์ศิลปะให้นิยามความหมาย อิงตามหลักความเชื่อของไตรภูมิโดยใช้พุทธสัญลักษณ์ และคติจักรวาลวิทยา มาใช้ จึงมีพระพุทธรูปเจ้าเป็นศูนย์กลางของจักรวาล และมีคุณค่าทางด้านจิตใจ สิมวัดเชียงทองเปรียบดุจยานพาหนะทางจิตวิญญาณ และเรื่องราวที่ปรากฏทางงานพุทธศิลป์ องค์ประกอบรูปแบบ รูปทรง ภูมิปัญญาทางศิลปกรรมของล้านช้าง แสดงให้เห็นถึงความงดงาม ละเอียดวิจิตร สงบ สมณะ เรียบง่าย สามารถนำผู้ที่เข้าไปได้สัมผัสความสงบสุขทางจิตใจ ผ่านงานศิลปะและวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์สามเณรที่สืบทอดมายาวนาน

คำสำคัญ : สิมวัดเชียงทอง, หลวงพระบาง

Abstract

The Wat Chiang Thong, a center of various arts including architecture, painting, and sculpture of the Lan Xang era, exemplifies how diverse architectural styles from different periods are blended and adapted to create unique and beautiful structures. Important materials such as gold, jewels, and natural elements like clay, wood, and natural dyes are incorporated into the finely crafted woodwork, particularly evident in the pediments, the arms of figures, door panels, and facial expressions. The use of inlaid mother-of-pearl adds a delicate and intricate beauty, visible especially in the artful depiction of expressions and attitudes. The temple is artistically structured with a distinctive low-rise framework, tiered roofs that resemble a hen brooding over its eggs, similar to a Jompha crest with 17 spires. Historians of art interpret its symbolism based on Tri Bhumi beliefs, employing Buddhist symbols and cosmological principles, thus placing the Buddha at the center of the universe, imbued with deep spiritual significance. Wat Chiang Thong serves as a spiritual vehicle, and the Buddhist art displayed there, with its elements, styles, and forms reflecting the artistic wisdom of Lan Xang, showcases the beauty, intricacy, tranquility, simplicity, and calm, enabling visitors to experience spiritual peace through its art and the monks' practices, passed down through generations.

Keywords: Ordination hall (Sim) of Wat Xieng Thong, Luang Prabang

บทนำ

วัดเชียงทองตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงซึ่งตรงข้ามกับวัดหลวงคูณและตั้งอยู่ห่างจากปากแม่น้ำคาน ไปทางทิศใต้ประมาณ 300 เมตร เป็นวัดที่ตั้งอยู่ด้านเหนือของพระราชวังเก่า ถ้าไปตามเส้นทางที่สองนับจากริมน้ำโขงมา จะไปจรดกับรั้ววัดเชียงทอง ซึ่งเริ่มจากรั้ววังเก่าเป็นระยะประมาณ 850 เมตร วัดเชียงทองเป็นวัดที่มีขนาดใหญ่วัดหนึ่ง และค้นหาได้สะดวก ไม่ว่าจะเป็นทางบก และทางน้ำ ทางบก เมื่อไปตามเส้นทางถนนศรีกรินทร์ มุ่งหน้าไปทางปากแม่น้ำ

[illegible]

ภาพแผนผัง แสดงให้เห็นวัดเชียงทองชั้นบัญชีประเภทอาคารทางด้านศาสนา ในรูปแบบหลวงพระบางรายงานนำเสนอของแผนกกรมมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง แผนผังปกปักรักษาและทำให้มีคุณค่า ในหมวดแผนผังแต่ละหัวเมือง (แผนกกรมมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง, 2544: 2) วัดเชียงทองวรวิหาร หรือวัดเชียงทอง เป็นวัดสำคัญในหลวงพระบางที่มาของวัดนี้ถูกเล่ามาไว้สองนัยยะคือ นัยแรกถูกเรียกตามชื่อเมืองเชียงทองซึ่งออกเสียงมาจาก

“เชียง” แปลว่า “เมือง” “ทอง” มาจากนาม “ตันทอง” เพราะในเมืองก่อนอยู่วัดเชียงทองนี้มีต้นทองใหญ่ กว้าง 27 วา และสูง 117 วา (เจ้าคำมัน วงกรัตนะ, 2507: 38) และ “..เรื่องเล่าอีกนัยหนึ่งของวัดเชียงทอง คือ เป็นบ่อทอง ต่อมาถมบ่อทองแล้วสร้างวิหารครอบไว้ และมีแร่ทองคำอยู่ในลำน้ำคาน เรียกดอนควายพุม มีผู้ไปร่อนทุกปี และที่เหนือปากอูมี้ห้วยค้ำน้ำบ่อ ฝรั่งเศสเคยไปทำเหมืองที่นั่น” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2530: 36) นอกนั้นยังมีแร่ธาตุอื่นๆ เช่น เหล็ก ตะกั่ว ทองแดง เป็นต้น

วัดเชียงทอง สร้างขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1559-1560 .ศ. ภายใต้การนำของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช วัดเชียงทองเป็นวัดที่ใหญ่ที่รวบรวมศิลปวัฒนธรรมของแต่ละยุค มาประยุกต์เข้ากับศิลปะสกุลช่างพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช วัดเชียงทองมีพื้นที่โดยรวม 6500 ตารางเมตร วัดนี้มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน เป็นวัดที่มีรูปทรงสวยงาม และแตกต่างจากวัดอื่น ๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของช่างในสมัยนั้น การออกแบบไม่ว่าจะเป็นแผนผัง ทรงหลังคา ตลอดจนงานตกแต่งต่างๆ ล้วนแล้วแต่มีความผสมผสาน ไม่ว่าจะเป็นเทคนิคการผสมปูนปะทวยแบบโบราณ และวิธีการเข้าไม้ด้วยการบาก เข้าลิ้ม ใช้เดือยไม้ขัดต่าง ๆ วัดนี้มีพระพุทธรูปสำคัญประทับอยู่ เป็นวัดที่มีความหมายสำคัญทางด้านการเมือง และเป็นศูนย์รวมศิลปวัฒนธรรมอันละเอียดอ่อนของชาวหลวงพระบาง (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2530: 38-39)

วัดเชียงทองเป็นศูนย์รวมศิลปะและสถาปัตยกรรม เพราะว่าวัดนี้ได้รวบรวมเอาศิลปะสถาปัตยกรรมของแต่ละยุคมาประดิษฐ์ประยุกต์และสร้างขึ้นอย่างมีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและไม่เหมือนกับวัดอื่น ๆ ตลอดจนการตกแต่งด้วยศิลปะอันเลิศล้ำอ่อนช้อยในการตกแต่งนี้ล้วนแล้วแต่ สอดแทรกด้วยความหมายลึกซึ้งไม่ว่าจะเป็นผลงานด้านจิตรกรรม พิเศษไปกว่านั้นก็คือกั้นการนำวัสดุที่มีค่าเช่น ดิน ไม้ สีสรรษชาติแบบพื้นเมืองโบราณ มีการแกะสลักที่สวยงามโดยเฉพาะ แขนนาง บานประตู สีหน้าท่าทาง ตลอดจนการติดมุกแก้วอันสวยงาม ระยะเวลาต่อมาวัดนี้ก็ได้รับการอุปถัมภ์เป็นพิเศษจากเจ้าชีวิตศรีสว่างวงศ์และเจ้าชีวิตศรีสว่างวัฒนา และมีพ่อเผ่าทิดจันทร์เป็นช่างใหญ่ประจำวัง (เจ้าคำมัน วงกรัตนะ, 2507: 31)

งานพุทธศิลป์ของวัดนี้มีโครงสร้างอาคารเอก (สิม) ต่ำเตี้ยตามแบบของลาวล้านช้างดั้งเดิม หลังคาซ้อนทับกันเป็นสามตับ บนสุดของหลังคาประดับด้วย ช่อฟ้าทรงปราสาท 17 หลัง และโองหัวนาค ส่วนทางด้านหน้า หน้าจั่ว ประดับด้วยรวงผึ้ง แกะลวดลายดอกต่าง

ๆ เป็นนูนต่ำ จิตรกรรมฝาผนัง ลวดลายประดับใช้เทคนิคแบบพอกคำบนพื้นรักสีดำ ได้ถูกนำมาประดับใส่ฝาผนังด้านใน ยกเว้นอยู่ต้นฝาผนังด้านใต้ของทิศตะวันตก ซึ่งยังคงรักษาร่องรอยของรูปแบบเดิม คือพอกคำลงบนพื้นสีแดงชาด อยู่หน้าจั่วด้านหลังของสิม รูปแบบการประดับตกแต่งด้วยแก้วโมเสก ติดทับแก้วลงบนพื้นสีแดง ได้รับการซ่อมคืนใหม่ทั้งหมด แต่ก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งโทนเส้นสีดั้งเดิมไว้อย่างครบถ้วน รูปภาพที่แต้ม(วาด) บนหัวเสาเป็นรูปขององค์พระพุทธเจ้า และรูปของพระเจดีย์หนึ่งองค์ ซึ่งแสดงถึงตอนที่พระพุทธเจ้าเสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พร้อมด้วยเทพอีกหลายพระองค์ และเพื่อเป็นอนุสรณ์ระลึกถึงทั้งสองพระองค์ที่เป็นผู้หมายสถานที่สร้างเมือง ของอาณาจักรในอาณาจักรนพราชธานีได้ทำในรูปแบบของ “ต้นทอง”ไว้เป็นหลักฐาน

ผังโครงสร้างงานสถาปัตยกรรมของวัดเชียงทอง

ตำแหน่งที่ตั้งของวัดเชียงทองตั้งอยู่ริมแม่น้ำมีลักษณะเป็นเนินสูงหากมองจากทำนน้ำหากมองขึ้นมาผ่านบันไดขึ้นไปจะเห็น “ซ่อฟ้า” (ปราสาทเพ็อง) อันเปรียบเหมือนเขาพระสุเมรุเหมือนเดินขึ้นสู่สวรรค์ ที่หัวบันไดทั้งสองข้างมีรูปปั้นคล้ายแมวหรือเสือสีขาวตัวใหญ่ 4 ตัวเฝ้าอารักขาอยู่เป็นเหมือนการบอกผู้มาเยือนว่ากำลังก้าวเข้าป่าหิมพานต์สู่ดินแดนแห่งสรวงสวรรค์ นอกจากนี้แล้วที่ตั้งของวัดนี้ยังเป็นตำแหน่งของหัวเมืองที่กำหนดผังโดยฤๅษี ตามตำนานเล่าว่าที่แห่งนี้เดิมมีต้นทองอยู่มากและมีอยู่ต้นหนึ่งมีขนาดใหญ่สูงถึง 117 วาวัดรอบต้นได้ 27 วา การตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำหัวเมืองยังถือเป็นประตูเมืองของแขกบ้านแขกเมืองผู้มาเยือนดังจะเห็นจากการเดินทางของเจ้านายจากสยามก็ต้องมาขึ้นที่ท่าหน้าวัดเชียงทอง และในการเดินทางจากไปก็เช่นกันทั้งแขกต่างเมืองต่างรัฐหรือเจ้านายในหลวงพระบางเองก็จะมาลงเรือที่ท่าหน้าวัดนี้พร้อมกับประกอบพิธีกรรมบายศรีเพื่อโชคลาภและความปลอดภัยของผู้เดินทาง วัดเชียงทองจึงมีผลต่อภาพความทรงจำทางสถานที่ของแขกบ้านแขกเมืองด้วย

ผังของวัดเชียงทองมีวิหารหลวงเป็นศูนย์กลางแทนเขาพระสุเมรุ องค์ประกอบของวัดเชียงทองที่พบคือ สิม (วิหาร) ทาด (พระธาตุ) อุมงหรืออุบมุง บานทราย ประตูโขง หอกลอง กุฏิ (กุฎิพระ) หอไหว้ หอเรือ (โรงเก็บเรือ) ต้นโพธิ์ หอมน้ำ เือนนคร้ว (โรงครัว) หอเทวดา หรือหอผีเสื้อวัด กำแพงวัด สิ่งพิเศษที่พบต่างไปจากวัดทั่วไปคือ หอลาดสะลด (โรงเก็บราชรถ) สิ่งที่ไม่พบคือ หอไต (หอไตร) หอแตก (ศาลา) หอพระบาท (รอบพระพุทธบาท) หอละคัง (หอ

ระฆัง) ศาละ (ศาลา) จมกม (โรงเดินจงกรม) โยงเฮียน (โรงเรียน) แท่นโพธิ์ เจดียหรือช่องเก็บ อัฐิคนตายที่เป็นสามัญชน เกยช้าง (ที่เทียบช้างทรง) และน้ำส้าง (บ่อน้ำ) เดิมในวัดเชียงทอง มีบ่อน้ำอยู่แต่ถูกถมไป

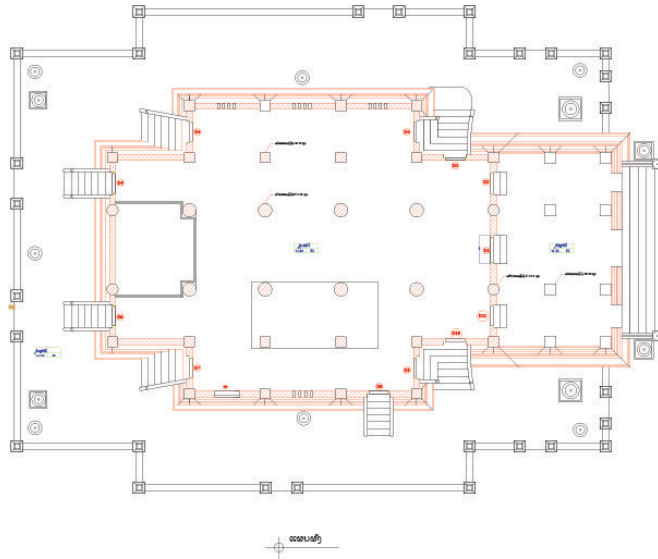
1) แผนผังและองค์ประกอบวัด กับภูมิศาสตร์จักรวาล

การสร้างวัดเชียงทอง มีการแบ่งเขตพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ เขตพุทธาวาส และ เขตสังฆาวาส ตามคติเดียวกันกับการสร้างวัดในพุทธศาสนาโดยทั่วไป (วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์, 2547: 19)

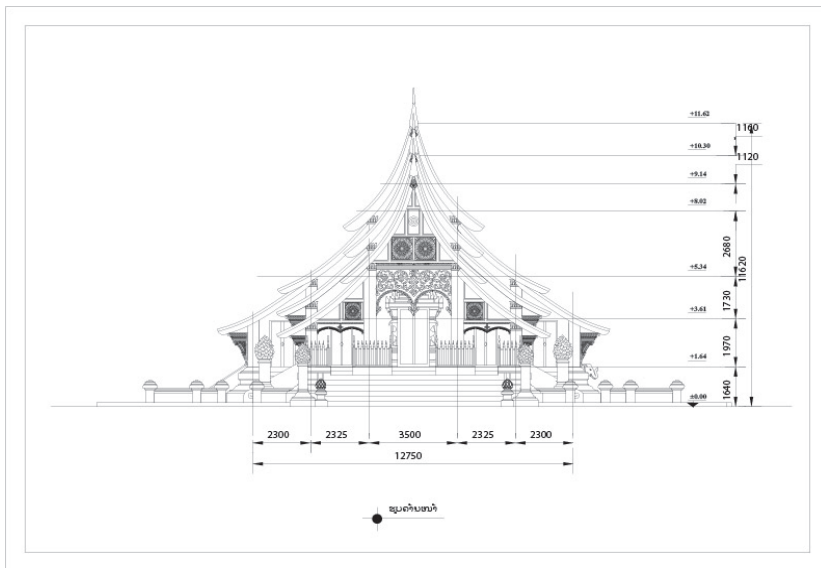
(1) เขตพุทธาวาส เป็นเขตสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและเป็นเขตที่ประกอบพิธีกรรมทางสงฆ์ และผู้คนเข้ามาประกอบพิธีบุญ จึงมีอาคารที่ใช้เป็นพื้นที่ สำหรับทำพิธีกรรมต่างๆ โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ซึ่งในที่นี้ก็คือ วิหาร คนหลวงพระบางเรียกว่า อาราม หรือ สิม และพระธาตุเจดีย์ (ทาด) ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุหรืออัฐิของ กษัตริย์ และเจ้านาย

(2) เขตสังฆาวาส เป็นเขตสำคัญรองลงมา จะเป็นพื้นที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์ จึงประกอบไปด้วย กุฏิสงฆ์ (กะตี่) หอกลอง หอฉัน เป็นต้น

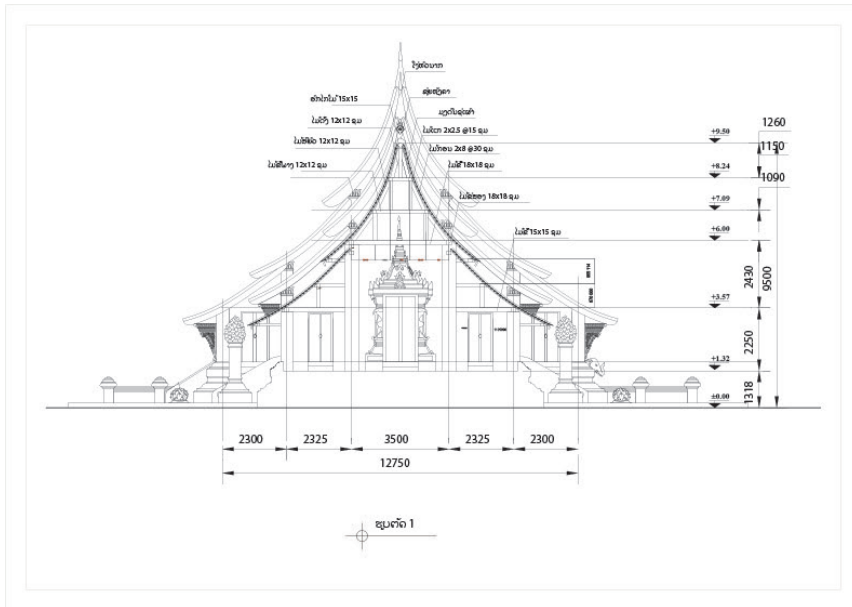
โครงสร้างของสิมวัดเชียงทอง เป็นโครงสร้างไม่มีหลังคาของสิมมีความแอ่นโค้งลาดต่ำลงมา และหลังคาซ้อนกัน 3 ชั้น เป็นสถาปัตยกรรมสิมหลวงพระบาง มีลักษณะโดยรวมเป็นอาคารที่มีการซ้อนหลังคาแบบหน้า 3 ซด (ชั้น) หลัง 2 ซด (ชั้น) แต่ไม่ยกคอสองและหลังคาแต่ละชั้นแบ่งเป็น 3 ตับ ต่อกัน ฐานอาคารยกสูงเล็กน้อย มีลักษณะยกเก็จด้านหน้า และด้านหลังอย่างละ 1 ครั้ง เป็นฐานบัว ฐานบัวคว่ำที่รับตัวเรือนอีกชั้นหนึ่ง ส่วนกลางของหลังคามีเครื่องยอดสีทองชาวลาวเรียกว่า “ซ่อฟ้า” รูปเขาพระสุเมรุ และเขาสัตตบริภัณฑ์ที่ล้อมรอบ 7 ชั้น รองรับด้วยปลาอานนทอันเป็นรูปจำลองของจักรวาลตามคติทางพุทธศาสนา ทำลักษณะเป็นรูปยอดมณฑป 17 ยอด (ธีรยุทธ อินทจักร, 2560: 6)

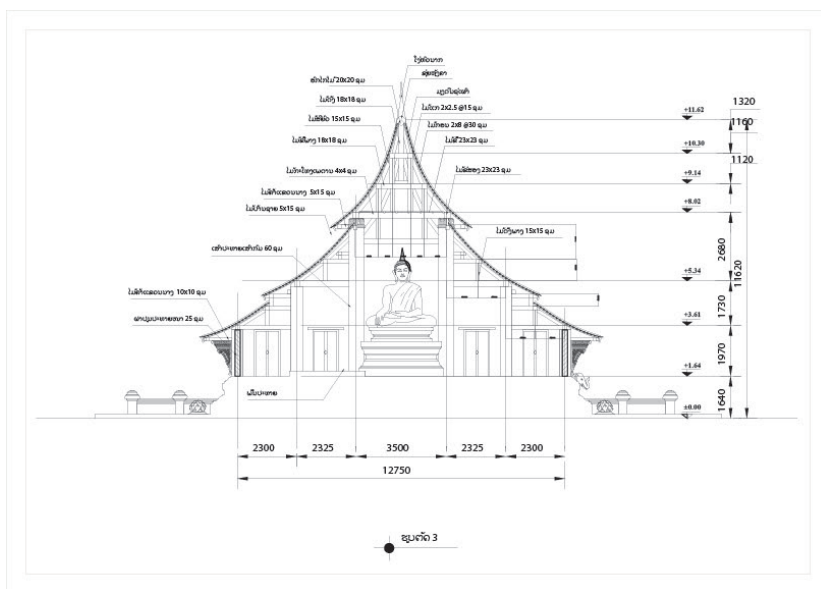
ภาพที่ 3 แพลนวัดเชียงทอง

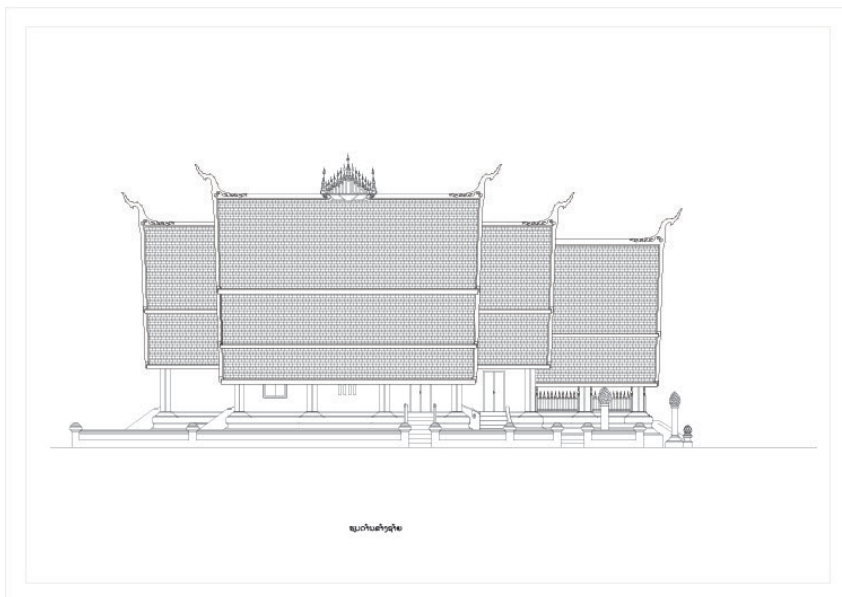
ภาพที่ 4 รูปตัดด้านหน้าวัดเชียงทอง

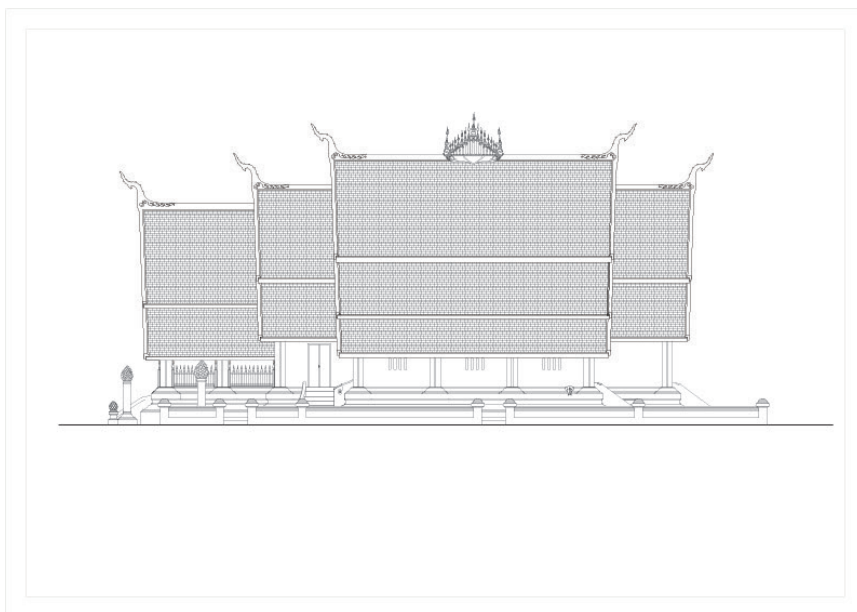
ภาพที่ 5 รูปด้านหน้า

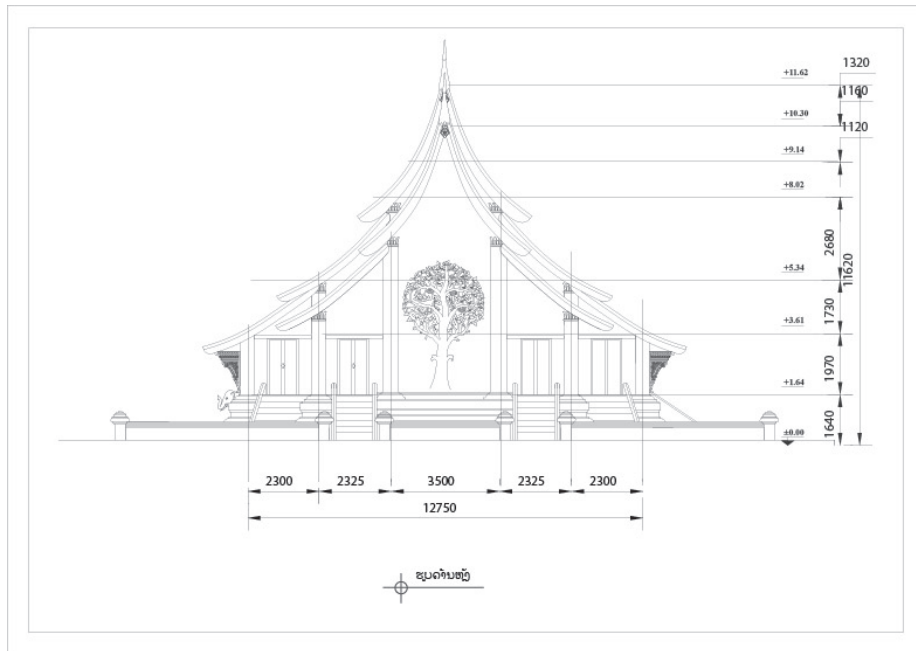
ภาพที่ 6 รูปด้านหน้า

ภาพที่ 7 รูปด้านข้าง

ภาพที่ 8 รูปด้านข้าง

ภาพที่ 9 รูปด้านหลัง

งานสถาปัตยกรรมของวัดเชียงทอง

วัดเชียงทองเป็นวัดหนึ่งที่สำคัญและมีขอบเขตกว้างขวางพอสมควร ขอบเขตดังกล่าว ถูกกำหนดด้วยกำแพงและก่อด้วยหินปูนสูงเท่าไหน้ก มีทางเข้าหลักอยู่ 3 ทาง ทางแรกอยู่ทางทิศตะวันออกมีซุ้มประตูแบบพื้นเมืองซึ่งเป็นศิลปะแบบเก่า แม้ว่าจะมีการบูรณะขึ้นใหม่ แต่ก็ยังรักษาโครงสร้างรูปแบบเดิมไว้ ส่วนด้านตะวันตกจะเป็นชั้นบันไดที่มีขนาดใหญ่และกว้าง เป็นทางเข้าด้านริมโขง นอกนั้นอยู่ในบริเวณวัดเชียงทองนี้ก็ต้องมีสิ่งก่อสร้างที่สำคัญหลายอย่างที่เป็นองค์ประกอบของวัด ดังนี้

1) สิม หรือ วิหาร ถือเป็นศาสนสถานหลักของวัดเชียงทองเป็นภาพแทนของเขาวพระสุเมรุ โดยทั่วไปแล้วเชื่อว่าการสร้างสิมเป็นการทำบุญเพื่อนำไปสู่การขึ้นสวรรค์ หรือนิพพาน รอบสิมจะมี “สีมา” เสากลมยอดดอกบัวตูมค่อนข้างใหญ่ปักอยู่ สิมของเมืองหลวงพระบางมีลักษณะพิเศษต่าง คือ (1) เป็นอาคารที่รวมเอาทั้งวิหารและพระอุโบสถเข้าไว้ด้วยกัน

(2) การสร้างระเบียงเพื่อให้พื้นที่เพียงพอต่อการประกอบพิธีกรรมเนื่องจากสิมเป็นทั้งโบสถ์และวิหารบางพิธีกรรมก็นิยมให้ผู้หญิงอยู่ข้างนอก (3) องค์ประกอบภายในสิมคือ “ฮางฮตสรง” (รางรดสรง) เป็นรางไม้ขนาดยาวแกะสลักเป็นรูปพญานาคบางครั้งจะพบรูปหงส์ หรือนกหัสดีลิงค์ประดับอยู่ด้วย รางนี้ใช้ในการสรงน้ำพระพุทธรูปซึ่งจะประดิษฐานอยู่ที่ “ปราสาท” หรือธรรมมาสน์ทรงปราสาท ในงานวันสำคัญต่างๆ บางครั้งก็ใช้ในการรดสรงพระสงฆ์ “ฮางฮตสรง” พบได้ทุกวัดในหลวงพระบางในประเทศไทยจะพบบ้างตามภาคเหนือ ประการที่สี่คือไม่ค่อยพบรูปปั้นพญานาคอยู่ตามราวบันไดขึ้นสิม และโครงสร้างสิม วัดเชียงทอง ประกอบไปด้วย (1) เสาของสิมวัดเชียงทองมีจำนวน 40 ต้น เสากลม 12 ต้น และเสาเหลี่ยม 28 ต้น (2) ประตูล้อมด้านหน้าพระประธาน มีจำนวน 3 ประตู ซ้ายพระประธาน 3 ประตู ขวาพระประธาน 4 ประตู หลังพระประธาน 2 ประตู รวมเป็น 12 ประตู

2) ทาด หรือธาตุ วัดเชียงทองมีทั้งหมด 8 ทาด เป็นทรงบัวเหลี่ยมอันเป็นเอกลักษณ์ของเจดีย์ลาว หนึ่งในนั้นเป็นทาด (พระธาตุ) เก็บอัฐิของพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ ซึ่งตั้งอยู่หลังหอไหว้พระม่านด้านหลังของสิม ทาด (พระธาตุ) มีลักษณะแปดเหลี่ยมและมีรูปสัตว์ประจำทิศทั้ง 8 ติดอยู่ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อเรื่อง ธง “ตัวเพ็ง” และวัดเชียงทอง มีทาด (ธาตุ) พระประธานทางด้านหลังของพุทธสีมา เป็นทาด 9 เหลี่ยม นอกจากนี้ยังมีทาดอีก 8 ทาด (พระธาตุ) ที่มีรูปร่างต่างกัน บางทาด (พระธาตุ) ก็ได้มีการติดมุกแก้ว และถือได้ว่าวัดเชียงทองเป็นวัดหนึ่งที่มี ทาด (พระธาตุ) สวยงาม

3) ลานทราย เป็นลานที่อยู่รอบ ๆ สิมและเจดีย์เปรียบเสมือนนทีสี่ทิศ คั่นอยู่ระหว่างเขาสัตตบริภัณฑ์ ลานทรายใช้เป็นที่พักประกอบพิธีกรรมหรือกิจกรรมต่างๆ ทั้งพิธีกรรมทางพุทธศาสนา พิธีกรรมของกษัตริย์ และงานบุญประเพณีของชาวบ้าน ปัจจุบันพื้นดินเกือบทั่วทั้งวัดถูกปูด้วยแผ่นซีเมนต์

4) หอกอง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของสิมเป็นอาคารเล็กๆ อยู่ด้านหน้าพุทธสีมา กลองในหอ ใช้ตีบอกเวลา หอกองได้สร้างขึ้นใหม่ในปี ค.ศ. 1960 .ศ. มีลักษณะแบบลาวเดิม เป็นหลังคาชั้นเดียวที่มีลักษณะอ่อนช้อยสวยงาม เสาประดับไปด้วยดอกไม้ต่าง ๆ ที่มีลวดลายการแกะสลักสวยงาม

5) ประตูโขง และกำแพงวัด ประตูทางเข้าวัดมีทั้ง 5 ประตู โดยตั้งอยู่ทางทิศด้านขวาของสิม 2 ประตูคือ ประตูโขงและประตูเล็กที่เหลืออีกสามประตูตั้งอยู่ทิศด้านหน้าด้าน

หลังและด้านซ้ายของสิม ที่ยอดเสาของประตูด้านหน้ามีรูปปั้น “ตัวมอม” ขนาดเล็กประดับอยู่ ประตูด้านทิศตะวันตกเป็นบันไดทอดตัวลงไปยังแม่น้ำโขงมีรูปปั้นเสี้ยวขนาดใหญ่ 4 ตัวทำหน้าที่เป็นผู้อารักขเป็นประตูโขงเป็นทางเข้าหลักของวัดตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของสิม มีลักษณะเป็น “หอผาสาท” หรือหอปราสาทหาสี่ขาทำด้วยอิฐส่วนวงประตูเป็นรูปโค้งยอดของประตูทำเป็นชั้นลดหลั่นกันลงมาเหมือนปราสาท ประตูเป็นเครื่องมือเตือนในการก้าวผ่านเข้าสู่อีกโลกหนึ่ง ย้ำเตือนให้เตรียมตัวกำแพงวัดก่อด้วย “ดินจี” หรือการก่ออิฐถือปูนรอบทั้ง 4 ทิศ เป็นเครื่องมือในการกีดกันแบ่งเขตระหว่งพื้นที่สามัญและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

6) หอไห้ว มี 3 หอ คือ (1) หอไห้วพระม่านตั้งอยู่ตรงประตูด้านหลังของสิม เป็นอาคารขนาดเล็กก่ออิฐถือปูนยกพื้นสูงประมาณหนึ่งเมตรครึ่งมีประตูเข้าด้านหน้าด้านเดียว มีหน้าต่างข้างละบานผนังด้านนอกโดยรอบประดับด้วยจิตรกรรมกระจกสีบนพื้นสีชมพูหอนี้เป็นที่ประดิษฐานพระม่านอันศักดิ์สิทธิ์ (2) ตั้งอยู่ด้านหลังของสิม เช่นกันแต่เยื้องไปทางด้านขวาอาคารมีขนาดและลักษณะไม่แตกต่างไปจากหอแรกเพียงแต่ว่าหอนี้เปิดให้คนเข้าไปไหว้พระข้างในได้ผู้ที่มากราบไหว้มักจะอธิษฐานเสี่ยงทายด้วยการยกองค์พระพุทธรูปว่าขึ้นหรือไม่ขึ้น (3) หอนี้ต่างไปจากหอทั้งสองคือเป็นศาลาเปิดโล่งขนาดเท่ากับหอทั้งสองแต่ไม่ได้ยกพื้น สูงกลางศาลาประดิษฐานพระพุทธรูปบนฐานสูงทวมหัว

7) กุฏิ คือ ส่วนสังฆาวาส ที่วัดนี้มีอยู่ 5 หลัง กุฏิ เป็นสถานที่พระสงฆ์และสามเณรอาศัย ซึ่งมีหลายหลัง และที่สำคัญเป็นหลังใหญ่ ได้ยกพื้นและเป็นหลังคาแฝด ซึ่งเป็นแบบเรือนลาวมาแต่เดิม สร้างขึ้นเมื่อต้น ศตวรรษ 20 ภายหลังมีการบูรณะซ่อมแซมหลายครั้ง ตั้งอยู่ด้านข้างและด้านหลังของสิม

8) อุมง หรือ อุบมุง เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนขนาดเล็กรูปจัตุรัส หรือผืนผ้ามีประตูทางเข้าด้านเดียวไม่มีหน้าต่างใช้เป็น ที่พระปฏิบัติธรรมข้างในมีพระพุทธรูปขนาดเล็กประดิษฐาน มีพื้นที่เล็กพอให้นั่งวิปัสสนาได้คนเดียว

9) หอเวทดาหรือหอเลี้ยววัด เป็นสิ่งก่อสร้างขนาดเล็กก่อด้วยปูน ตัวศาลาพอบอยู่ 3 หอ ตั้งอยู่รอบทาด (พระธาตุ) ด้านหลังสิม หนึ่งในสามหอนั้นมีรูปปั้นฤษีหมอบอยู่ที่หลังหอ

10) หอเฮือ เป็นโรงเก็บเรือยาวเพื่อลักษณะคล้ายๆ ใช้ในการ “ส่วงเฮือ” (แข่งเรือ) ในหลวงพระบางสามารถพบได้ทุกวัดเนื่องจากแม่น้ำเป็นเส้นทางสัญจรสำคัญมาแต่ในอดีตและจะมีประเพณีการ “ส่วงเฮือ” กันอยู่เป็นประจำทุกปีเพื่อเป็นการบวงสรวงพญานาค

11) พระพุทธรูป เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สุดในวัดหากปราศจากพระพุทธรูปแล้ววัดก็ยากที่จะถูกเรียกว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ พระม่านเป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดที่ชาวเมืองถือว่าศักดิ์สิทธิ์พอ ๆ กับองค์พระบาง พระม่านประดิษฐานอยู่ที่หอโหว่หลังสิม พระม่านจะถูกอัญเชิญออกมาเพื่อสรงน้ำ เฉพาะในช่วงปีใหม่ลาว หลังพระบางเนื่องจากเชื่อว่าทั้งพระพุทธรูปทั้งสองมีอิทธิฤทธิ์ทำให้ฟ้าฝนตกตลอดเมื่ออัญเชิญลงมาดั่งนั้น จึงไม่อัญเชิญลงมาพร้อมกัน

12) โปง (ระฆังไม้) แกะจากไม้ชิ้นเดียวโดยเจาะตรงกลางให้กลวงใช้ไม้ตีเป็นการบอกเวลาพบอยู่หน้ากุฏิหลังใหญ่มี 2 อันแขวนอยู่บนราวเล็ก ๆ มีหลังคาครอบ

13) หอลาดสละด (โรงเก็บราชรถ) หรือ “โรงเมี้ยน (เก็บ) โกศ” เป็นองค์ประกอบพิเศษของวัดตั้งอยู่ด้านหน้าเยื้องไปทางขวาของสิมถูกสร้างขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1962 โดยการออกแบบของเจ้ามณีวงศ์และการตกแต่งโดยช่างหลวงพียตันเพื่อเป็นโรงเก็บราชพระโกศของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ ที่สิ้นพระชนม์เมื่อปี ค.ศ. 1959 ตัวอาคารมีลักษณะคล้ายโบสถ์ทรงสูงประดับด้วยลวดลายแกะสลักสีทองงดงามเกือบทั้งหลัง และยังเป็นทีเก็บพระโกศของพระมารดาและพระเจ้าอาของเจ้าศรีสว่างวงศ์

องค์ประกอบของเครื่องประดับตกแต่งที่สำคัญของสิมวัดเชียงทอง

คติความเชื่อเกี่ยวกับสิมตามความเชื่อพื้นถิ่นภายในอาคารที่เรียกว่า “สิม” เป็นเขตศักดิ์สิทธิ์และมีความบริสุทธิ์ ดังนั้นสิมจึงเป็นพื้นที่เฉพาะสำหรับการทำสังฆกรรมของพระสงฆ์เพียงเท่านั้น ในขณะที่พระสงฆ์ทำสังฆกรรม ฆราวาสจะไม่สามารถเข้าไปภายในบริเวณสิมได้ แม้กระทั่งบริเวณบันไดหรือมุขด้านหน้าสิม โดยฆราวาสต้องอยู่ในบริเวณศาลาหรือหอแจก (สุวิทย์ จิระมณี, 2545: 139) ในพิธีกรรมทางศาสนาบางอย่างมีการอนุโลมให้ฆราวาสผู้ชายสามารถเข้าไปภายในสิม โดยมีข้อห้ามเด็ดขาดในการห้ามผู้หญิงเข้าไปภายในสิม และยังมีความเชื่อในเรื่องของตำแหน่งการวางสิม โดยมีข้อห้ามไม่ให้สร้างอาคารหลังอื่นในตำแหน่งด้านหน้าสิม โดยเฉพาะกุฏิสงฆ์ ความเชื่อว่าการสร้างกุฏิไปด้านหน้าสิม เป็นการหันหน้าตรงกับพระพักตร์และพระเนตรของพระประธานภายในสิม ทำให้พระประธานเห็นการกระทำของพระสงฆ์ที่ไม่สมควรอาจจะก่อให้เกิดความวิบัติแก่วัดและพระสงฆ์ (สุวิทย์ จิระมณี, 2545: 139) และตามความเชื่อ หากมีชุมชนชาวหน้าสิมจะมีการสร้างกำแพงเพื่อกำหนดเขตศักดิ์สิทธิ์

1) องค์ประกอบเครื่องตกแต่งของสิมวัดเชียงทอง

องค์ประกอบของเครื่องประดับตกแต่งของสิม ที่หลวงพระบางมีจำนวนมาก มีองค์ประกอบบางชนิดจะมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ รวมถึงมีความหมายทางศาสนา และรูปแบบของสิม หลวงพระบางมีองค์ประกอบตกแต่งประดับมีการแฝงความหมายต่างๆ ไว้ได้แก่

(1) **ข้อฟ้า** หรือ สัตตะบริภณห์ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของสิม ที่สร้างในเมืองหลวงพระบาง ข้อฟ้าของลาวจะอยู่ตำแหน่งตรงกลางของสันหลังคา ส่วนที่สูงที่สุดของสิมทุกรูปแบบ ข้อฟ้า แสดงความหมายถึง เขาพระสุเมรุอันเป็นศูนย์กลางของจักรวาล (สันติ เล็กสุขุม, 2539: 180) ปราสาทองค์กลางบนแท่นประธานเป็นปราสาทไพชยนต์ของพระอินทร์ เทวราชาที่ประทับอยู่เหนือยอดเขาพระสุเมรุ (วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์, 2544: 39) ที่มีเขาสัตบริภณห์ 7 ชั้น ล้อมรอบเขาพระสุเมรุเป็นวงกลม เขาสัตบริภณห์คือแท่นที่เรียงลดหลั่นออกไปทั้งสองข้างของเขาพระสุเมรุ โดยรองรับปราสาทของเทพบริวารอีกชั้นหนึ่ง

(2) **โหง** ในภาษาไทยเรียกว่า “ข้อฟ้า” เป็นองค์ประกอบสำคัญของสิมที่จะขาดเสียมิได้ เพราะจะทำให้หลังคาขาดตัวและลดศักดิ์ของสิมไปโหงจะอยู่เหนือหน้าจั่วของหลังคาเสมอ นิยมแกะสลักไม้เป็นรูปพญานาคด้วยเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่ช่วยปกป้องพุทธศาสนา ในสมัยหลังจึงเปลี่ยนวัสดุเป็นปูนปั้น และนำรูปสัตว์ชนิดอื่น เช่น รูปหงส์มาประดับแทน

(3) **วันแล่น** ลวดลายบนสันหลังคา เป็นปูนปั้นรูปดอกกระจอกปลายแหลม วันแล่นนี้จะนิยมใช้กับงานสถาปัตยกรรมของกลุ่มสิบสองปันนาเรียกว่า เมฆตั้ง เมฆไหล หากประดับอยู่เหนือแป้นลม (ป้านลม) เรียกว่า วันแล่นแป้นลม และมักจะเรียกชื่อตามลักษณะลวดลายที่ประดับ

(4) **แป้นลม** (ป้านลม) มีลักษณะเป็นไม้แผ่นเรียบ ทำหน้าที่ปิดหัวแป วางตามแนวลาดเอียงของหลังคาแป้นลมของสิมแบบหลวงพระบาง จะโค้งอ่อนมากตามความโค้งของหลังคา

(5) **คันทก** (หางหงส์) เป็นเครื่องไม้ที่อยู่ปลายของป้านลม โดยมากมักสร้างเป็นรูปเศียรพญานาค หรือเป็นลายกระหนกที่เรียกว่าคันทก

(6) **ดอกฮวงเผ้ง** ไทยเรียกว่า สาหร่ายรวงผึ้ง มีลักษณะเป็นแผ่นไม้แกะสลักรูปพันธุ์พฤษภายอยู่ในตำแหน่งใต้หน้าบัน มักทำเป็นรูปวงโค้งสองโค้งบรรจบกันทางล้านนาจะเรียกว่า โกงคิ้ว

(7) **แขนนางแขนนาง** เป็นตัวไม้สำหรับค้ำรับน้ำหนักทรงรับปลายเท้า เพื่อกันไม้เครื่องบนมิให้ทรุดตก แขนนางของวัดเชียงทองเป็นลักษณะแผ่นไม้ทรงสามเหลี่ยมที่มีการแกะสลักขอบด้านข้างอย่าง

(8) **ป่องเยียม** ประตูกว้างเข้าสิมเป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญระหว่างโลกภายนอกและห้องภายในอาคาร สิมที่สร้างในหลวงพระบางนิยมออกแบบในแนวสมมาตร จะมีผนังด้านหน้ามีประตู 3 บานโดยที่ประตูตรงกลางจะมีความสูงและขนาดใหญ่และถ่วงดุลด้วยประตูขนาดเล็ก ขนาบข้างสองบาน มีประตูโขงทรงมณฑปเชื่อมบานประตูสิม ประตูตกแต่งทำเป็นภาพแกะสลักปิดทองรูปทวารบาลประทับยืน ยืนอยู่เหนือสิงห์ และช้าง ประตูปลายเครือเถา เช่นเดียวกับหน้าต่าง ภายในสิมที่ผนัง จะมีลักษณะลวดลายปิดทองฉลุบนพื้นรักสีดำ

(9) **โครงสร้างรับน้ำหนัก** โครงสร้างส่วนหลังคา และเสาของสิมวัดเชียงทองที่มีการถ่ายน้ำหนักจากโครงหลังคาลงมาที่เสาและคาน สิมทรงหลวงพระบางจะมีโครงสร้างที่มีการซ้อนชั้นลดหลั่นกันสามชั้น ถ้าย่นน้ำหนักลงบนเสา โครงสร้างแบบม้าต่างใหม่ การรับน้ำหนักของชายคาปีกนก โดยจะมีเสาขนาดเล็กสร้างแนบเสาวิหารเรียกว่า เสาพาง ใช้ “ชื่อน้อย” และ “ตั้งน้อย” ถ้าย่นน้ำหนักหลังคาลงมาอีกชั้นหนึ่ง

(10) **ดาวเพดาน** มักทำลวดลายพอกคำบนแผ่นไม้ที่ปิดเป็นเพดานภายในสิม บริเวณห้องลอยกลางวิหาร อาคารทางพุทธศาสนา นิยมใช้สัญลักษณ์รูปดอกบัวแทนความหมายของจักรวาล และพุทธปัญญาดาวเพดานที่หลวงพระบางนี้ มีการทำเป็นรูปดอกบัว และรูปประดับอื่น เป็นเพียงการตกแต่ง

(11) **ผนังสิม** มีการสร้างด้วยวัสดุ 2 ประเภท คือ ไม้และปูนหมักที่เรียกว่า ประทายเพชร ซึ่งแฝงเสน่ห์ด้วยร่องรอยการฉาบแบบโบราณที่ทิ้งผิวแปร่งฉาบไว้ จะพบการประดับลายทองที่เรียกว่า ลายพอกคำ ที่ผนังทั้งด้านนอกและด้านใน และการเขียนจิตรกรรมเล่าเรื่องพุทธประวัติ ที่เรียกว่า รูปแต้ม การทำรูปแต้มประดับผนังรอบสิมด้านนอก รวมไปถึงวิหารในกลุ่มไทลื้อ เทคนิคในการประดับผนังสิม คือ การประดับด้วยเทคนิคติดกระจกสีที่ด้านหลังสิม เป็นภาพกระจกของผนังสิม เรื่องพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากดาวดึงส์และต้นทองตำนานแห่งการสร้างเมืองหลวงพระบาง และรอบหอไอ้วของวัดเชียงทอง (วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์, 2544: 78)

(12) เสา ทำหน้าที่รองรับน้ำหนักเครื่องหลังคา นิยมประดับด้วยลายพอกคำ ทั้งในส่วนของเสาหลวงที่อยู่แถวกลางของสิม และ เสาละเบง หรือเสาระเบียงทรงสี่เหลี่ยมที่สร้างติดกับผนังสิม เสาทั้งหมดจะมีบัวหัวเสาที่เรียกว่า กาบหัวเสา

(13) บ่อนพระเจ้านั่ง นิยมสร้างในรูปของฐานบัวในสองตำแหน่ง คือ ตำแหน่งติดกับผนังท้ายวิหารเป็นตำแหน่งที่นิยมสร้างทั่วไปในหลวงพระบาง บ่อนพระเจ้านั่งของสิมวัดเชียงทองเป็นที่ประทับของพระประธาน พระองค์หลวง ปางมารวิชัยปิดทองบนฐานบัวปูนปั้น ปิดทองลงชาด ประกอบกับพระบางจำลองประทับยืนขวาข้างขององค์พระประธานด้านละ 2 องค์ กับพระปางมารวิชัยที่จัดให้ประทับเรียงเป็นชั้นๆ ด้านหน้าพระประธาน

(14) ฐานสิม เป็นส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของสิม นิยมทำเป็นฐานเชียงสามชั้น รองรับชุดฐานปัทม์หรือฐานดอกบัวที่มีบัวคว่ำบัวหงายเอกลักษณ์ของฐานสิม คือ มีการประดับปลายโค้งงอนของปลายบัวหงาย

ตารางที่ 1 ความหมายขององค์ประกอบทางโครงสร้างและศิลปกรรมของสิม วัดเชียงทอง ซึ่งเป็นศิลปะ แบบสิมหลวงพระบาง (ธีระพงศ์ โปธิ์มัน, 2553: 88)

ลำดับที่	สัญลักษณ์	องค์ประกอบในสิม
1.	เขาพระสุเมรุ	ชื่อฟ้า (ปราสาทเพ็ญ)
2.	เขาสัตตบริภัณฑ์	สัตตภัณฑ์ ราวเชิงเทียน
3.	เขาพระสุเมรุ เขาสัตตบริภัณฑ์ สวรรค์ชั้นต่างๆ จักรวาล	ซุ้มโขงในวิหาร ธรรมาสน์ ดาวเพดาน การซ้อนชั้นของหลังคาวิหาร ภาพจิตรกรรม ฝาผนัง
4.	ป่าหิมพานต์/ความอุดมสมบูรณ์	ลวดลายประดับสีหน้า (หน้าบัน) / ฮวงเพ็ง (โถงคิ้ว) เสาสิม
5.	อำนาจของพระจักรพรรดิราช หรือพระพุทธองค์	ลวดลายประดับสีหน้า / เครื่องกนกภูมิภัณฑ์

6.	สัตว์หิมพานต์ เช่น พญานาค พญาลงสิงห์	ลวดลายประดับสีหน้า (หน้าบัน) / แขนนาง (คันทวย) ภาพจิตรกรรมฝาผนัง/ซุ้มประตวง เข้า/ แทนพระเจ้า (แทนฐานชุกชี)
7.	ที่ประทับของพระพุทธองค์	กุหลาลิม
8.	พระพุทธองค์	พระประธานธรรมาสน์ / พระพุทธรูป
9.	พระพุทธเจ้าในอนันตจักรวาล	แผงพระพิมพ์/ภาพอดีตพุทธบนฝาผนัง
10.	การแสดงธรรม	ธรรมาสน์
11.	ศรัทธา ความมั่นคง	โก่งคิ้วสีหน้า / โก่งคิ้วปีกนก
12.	เทวดาต่างๆ	เทวดาประดับสีหน้า
13.	การป้องกันสิ่งชั่วร้าย	ทวารบาล

2) ด้านประติมากรรม

ประติมากรรมที่สำคัญ และศักดิ์สิทธิ์ที่สุดภายในวัดคือ พระพุทธรูป หลวงพระบาง เป็นเมืองเก่าที่มีพระพุทธรูปโบราณอยู่เยอะมีทั้งที่เป็นแบบลาวแท้หรือบางองค์ที่ได้รับอิทธิพลจากที่อื่นซึ่งสามารถบ่งบอกได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือชุมชนอื่นๆ ในอดีตด้วย พระพุทธรูปเป็นประติมากรรม ถูกสร้างขึ้นมาจากแรงศรัทธา มีความงดงามทางด้านประวัติศาสตร์ และความศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในองค์พระดึงดูดผู้คนเข้ามาราบไว้ และ เข้ามาศึกษา ในวัดเชียงทอง พระพุทธรูปปางมารวิชัยหล่อสัมฤทธิ์ฐานไม้สักหมายเลขทะเบียน ชท 98/006 องค์พระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิราบ ลักษณะพระพักตร์เป็นรูปไข่ พระขนงโก่งเป็นสัน พระนาสิกโด่ง พระเนตรเรียว ขมวดพระเกศาเป็นเม็ดเล็กเรียงติดกัน แนวเส้นไพระศก พระรัศมีเป็นเปลวสูง ครองจีวรห่มเฉียง เปิดพระอังสะขวา ชายจีวรทำเป็นแผ่นใหญ่ปลายยาวลงมาถึงพระนาภีแลเห็นแนวของสบงบางๆ พระวรกายเพรียวขณะที่หน้าตักแคบ ฐานหน้ากระดานว่าบนฐานปัทม์ เป็นศิลปะที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบอยุธยาตอนต้น (กิตติยา อุทวิ, 2562: สัมภาษณ์) คล้ายกับพระพุทธรูป เจ้าแม่วัดบูรพาราม พระพุทธรูปปางมารวิชัยหล่อสัมฤทธิ์ หมายเลขทะเบียน ชท 98/007 ในหอไว้เป็นรูปแบบพุทธศิลป์แบบสุโขทัยอย่างชัดเจนพระพุทธรูปปางไสยาสน์ที่หอไว้ถูกสร้างขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1596 งานแกะสลักไม้เป็นประติมากรรมที่โรงราชรถที่ประดับ

ด้วยลวดลายแกะสลักสีทองสวยงามงดงามเกือบทั้งหลัง โดยเฉพาะด้านหน้ามีลวดลายแกะสลักตั้งแต่หน้าบันลงมาจรดพื้น เนื้อหาที่แกะสลักเป็นเรื่องราวเกียรติ

พระพุทธรูปที่เก็บอยู่ใน โรงเมี้ยนโกศ เป็นพระพุทธรูปเป็นศิลปะล้านช้างหลวงพระบาง ส่วนใหญ่จะเป็นพระพุทธรูปไม้แกะ ประทับยืน และ นั่งในอริยบทในบางต่างๆ เช่น พระพุทธรูปยืนปางเปิดโลก พระพุทธรูปประทับนั่งปางสมาธิ ปางมารวิชัย ปัจจุบันนี้ได้ขึ้นทะเบียนเป็นศิลปวัฒนธรรมของลาว พระรูปบางห้ามสมุทรศิลปะล้านช้างหลวงพระบาง ซึ่งประดิษฐานอยู่ในหออุบมุง เป็นหอกรรมฐานซึ่งไว้สำหรับพระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติธรรมปิตวาทะและหัวเสา ตั้งอยู่ที่ท่าหัวเสาหรือท่าน้ำทางลงแม่น้ำโขง ของวัดเชียงทอง ในเมื่อก่อนนั้นเป็นทางแคบ ไม่กว้างเท่าปัจจุบัน (ประติมากรรมที่เห็นปัจจุบันคือบูรณะขึ้นมาใหม่) ภาพถูกถ่ายราวปี พ.ศ. 2463 ยังปรากฏ รูปปั้นตัวเสาหรือว่าตัวมอมให้เห็น แสดงว่ารูปปั้นดังกล่าวนี้อายุร่วมร้อยปี หรืออาจจะช่วงพร้อมเดียวกับวัดก็เป็นได้

3) ด้านจิตรกรรมฝาผนัง(ฮูปแต้ม)

จิตรกรรมฝาผนังที่วัดเชียงทอง ถือเป็นศิลปกรรมชิ้นเอก เปรียบเทียบได้กับศิลปะแบบบารอก (Baroque Arts) ของยุโรป ที่คลี่คลายมาจากศิลปะสมัยคลาสสิก นอกจากคุณค่าทางศิลปะแล้วจิตรกรรมฝาผนังยังเป็นเครื่องมือในการบันทึกและถ่ายทอดความเชื่อหรือตำนานต่างๆ ที่ชัดเจนบางเรื่องราวก็ไม่ต้องการอาศัยการตีความมากนัก เช่น นิทานพื้นบ้านต่างๆ ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่หลวงพระบางนิยมเขียนทั้งผนังด้านนอกและด้านในตัวอาคาร ต่างไปจากของไทยที่นิยมทำเพียงด้านในอาคารเท่านั้น

ในวัดเชียงทอง มีจิตรกรรมลายทองเรื่องของพระเวสสันดรชาดกภายในสิมวัดเชียงทอง เป็นส่วนที่มีการบูรณะใหม่ ในพุทธศตวรรษที่ 25 ซึ่งมีทั้งหมด 14 กัณฑ์ คือ ได้เพิ่มกัณฑ์กุมารบ้นปลายรวมเข้าไปด้วย ภาพทั้งหมดแบ่งออกเป็นสองผนัง แต่ละผนังแบ่งเป็นชั้นสามชั้น โดยเริ่มจากชั้นบนสุดของผนังแรกเป็นกัณฑ์ทศพร และหิมพานต์ ชั้นที่สองเป็นทานกัณฑ์วนประเวศน์ และกัณฑ์ชูชก ส่วนชั้นล่างสุดประกอบด้วยกัณฑ์จุลพล มหาพลและกุมารบ้นตัน ส่วนผนังที่สองชั้นบนสุดเริ่มจากกัณฑ์กุมารบ้นปลาย กัณฑ์มัทรี กัณฑ์นี้มีการเพิ่มเติมภาพเหตุการณ์ ตอนที่นางมัทรีออกตามสองกุมารอยู่ทั้งคืนจนรุ่งเช้ากลับมาถึงอาศรมด้วยความอดโรยจึงสลบไป พระเวสสันดรตกพระทัยสำคัญว่านางสิ้นใจจึงโศกเศร้า แต่เมื่อพิจารณาว่านางเพียงแต่สลบไปจึงยกพระเศียรขึ้นวางบนตักแล้วเอาน้ำรดลงที่พระอุระ พระนางก็ฟื้นคืน

สมปฤติ ชั้นที่สองเป็นกัณฑ์สักกบรรพ และ กัณฑ์มหาราชที่ได้เพิ่มเติมภาพเขาวงกตเข้าไป ด้วย ส่วนชั้นล่างสุดเป็นกัณฑ์ฉกษัตริย์ และนครกัณฑ์ และจิตรกรรมฝาผนังวัดเชียงทองแบ่ง ออก 2 แบบ คือ

(1) พอกคำ หรือการลงรักปิดทอง หรือการปิดทองฉลุลาย “พอกคำ” หรือ “พอกคำ” พบที่ลิ่มทั้งด้านในและด้านนอกอาคารยกเว้นผนังอาคารข้างนอกด้านหลังมีทั้งภาพ เล่าเรื่องและลวดลายที่เป็นพืชและสัตว์ในป่าหิมพานต์เทวดา ตำนานทางพุทธศาสนา และ นิทานพื้นบ้าน เช่น ลายต้นกล้วยพฤษภ ลาย “ปูลมณภู” ลายเถาวัลย์ ลายดอกจันและดอก ดวง เทวดา การนมัสการพระธาตุจุฬามณี ลายเทพพนม บนหลังราชสีห์ ภาพเรื่องการตกนรก ของคนทำบาป เรื่องท้าวจันทะพานิคนิสร้างวัดเชียงทอง (พระไพบัว มาลาวง, 2562: สัมภาษณ์) เรื่องพุทธประวัติตอนปราบมาร เรื่องของพระสุธนและนางมโนราห์ ส่วนด้านในเป็นเรื่องพระ เวสสันดร เรื่องวิทูรชบัตติเทศนาให้พระอินทร์ฟัง เรื่องสังข์ทองตอนรจนาเลือกคู่และสังข์ ทองเนรมิตกระหม่อมให้กลายเป็นพระราชวัง นิทานชาดกเรื่องพระมหาชนกและสุวรรณสาม ลาย “พอกคำ” ที่พบนี้แทบจะเหมือนกับภาพการลงรักปิดทองเรื่องพุทธประวัติที่วิหารวัด ปราสาทของเมืองเชียงใหม่

ที่ตั้งของจิตรกรรมพอกคำเป็นจิตรกรรม ที่อยู่ในสิมวัดเชียงทองมีอยู่ทั้งด้านนอก และด้านในของผนังอาคาร ยกเว้นผนังทางด้านทิศใต้ซึ่งเป็นจิตรกรรมติดแก้วสีเรื่อง เรื่อง รวของจิตรกรรมจะเป็นเรื่องทศชาติชาดก และปัญญาชาดก

ฝาผนังด้านในทิศเหนือ (หน้าพระประธาน) แบ่งออกเป็นสองตอนแยกออกจากกันด้วยเส้นแบ่งภาพเป็นลายเชิง (ประจำยามก้ามปูส้อยสา) ขึ้นบนต้นกล้วยพฤษภ นกหัสติลิงค์ ตลอดทั้งผนัง ชั้นล่าง เป็นเรื่อง มโหสถ และนารทพรหม เรื่องมโหสถจะประกอบด้วย ตอนที่ พระยาวิเทโหราชเสด็จชมสวนแล้วได้นางอุทุมพรมาเป็นมเหสี ตอนมโหสถแก้ปัญหาให้ แก่พระยาวิเทโหราชและตอนที่เทวดาเชิญพระมโหสถมาแก้ปัญหาที่เทวดาถามพระยาวิเทโห ราช ส่วนเรื่องนารทพรหมจะเป็นตอนที่ พระยาองค์ติราชไปไหว้ชีวิตโดยใช้ธมมาเป็นพาหนะ และตอนที่นารทพรหมเทศนาสั่งสอนพระยาองค์ติราช

ฝาผนังด้านนอกทิศเหนือ ประดับลวดลายต้นกล้วยพฤษภ ลายเทพบนหลัง ราชสีห์ประกอบด้วยลายเครือใบไม้ประดับทั่วผนังเรียงกันเป็นแถวตั้งแต่บนลงล่าง

ฝาผนังด้านในทิศใต้หลังพระประธาน เป็นเรื่องทศชาติชาดก เท่าที่เห็นเป็น เรื่องพระมหาชนก และสุวรรณสาม

ฝาผนังด้านในทิศตะวันออก จะเป็นเรื่องวิทูรบัณฑิตตอนที่ไปเทศนาให้ พระอินทร์ฟังเรื่องพระเวสสันดรตั้งแต่กัณฑ์ทศพรจนถึงนครกัณฑ์ และยังมีเรื่องสังข์ทอง ตอน นางรจนาเลือกคู่ตอนสังข์ทองเนรมิตกระท่อมให้กลายเป็นพระราชวัง

ฝาผนังด้านนอกทิศตะวันออก เป็นเรื่องพระสุธน จะเห็นภาพตอนที่นาง มโนราห์ฝากแหวนไว้กับฤๅษี ตอนพระสุธนตามนางมโนราห์มาพบฤๅษีแล้วเล่าเรื่องให้ฤๅษีฟังฤๅษี มอบแหวนที่นางมโนราห์ฝากไว้ให้พระสุธนและตอนพระสุธนตามนางมโนราห์ไปถึงริมน้ำเมือง ของนางมโนราห์และใส่แหวนลงไปใ้ในหม้อน้ำของสนมนางมโนราห์

ภาพที่ 10 ลายพอกคำผนังทางทิศตะวันออก

ฝาผนังด้านในทิศตะวันตก เป็นเรื่อง สิงห์สาม จะเห็นรูปผู้ที่ทำบาปตกนรก มีคน ขึ้นต้นทองหนาม ถ้าจะขึ้นบนยอดจะมีกาคอยจับ ถ้าจะลงด้านล่างก็มีหมาเตรียมกัด รูปคนมี หัวเป็นสัตว์ตัวเป็นคน รูปคนตกกระทะทองแดง และเรื่อง จันทพานิช (ตำนานสร้างวัดเชียงทอง) แสดงเรื่องตอนท้าวจันทพานิชนำเรือต่างสินค้ายาขายที่หลวงพระบาง เวลาพายเรือมา บังเอิญมีทองคำติดปลายไม้ถ่อขึ้นมาแต่ท้าวจันทพานิชไม่ยอมเอา จนมาถึงดอนทรายมงคล จึงเห็นทรายทั่วบริเวณเป็นทองคำทั้งนั้น จะเห็นรูปชาวบ้านพากันหาบเอาทองคำ บางรูปก็

เห็นเกี่ยวกันต่างเอาทองคำไปสร้างวัดเชียงทอง มีรูปนกกางที่ท้าวจันทพานิชตั้งปัญหาไว้ให้คนทั้งหลายได้แก้ปัญหาก็มีเรื่องนี้ยังมีเรื่องพุทธประวัติตอนปราบมาร จะเห็นรูปบรรดามารต่างๆ เช่น รูปยักษ์ขี่ช้างขี่เสือ นำขบวนมารบวงสมาธิพระพุทธเจ้า รูปพระแม่ธรณีแผ่กายเป็นแม่น้ำไหลท่วมขบวนมาร มีรูปจระเข้ ปลาใหญ่ ไล่กัดพวกมาร

ฝาผนังด้านนอกทิศตะวันตก เป็นเรื่องสุดโต่ง โดยเริ่มจากห้องด้านหน้าวิหาร เวียนไปทางหลังวิหาร

(2) จิตรกรรมกระຈັກสีเป็นศิลปะแบบไรมายา (Naïve Art) ภาพฝาผนังที่สร้างขึ้นจากการนำกระຈັกชิ้นเล็กๆ สีสดต่างๆ มาต่อเป็นรูปภาพและเรื่องราวพบได้ที่วัดเชียงทอง และห้องพระโรงพระราชวังหรือพิพิธภัณฑสถานในปัจจุบัน สันนิษฐานว่าจิตรกรรมของทั้งสองที่สร้างโดยช่างคนเดียวกันคือ เพี้ยตัน ภาพกระຈັกสีมีความแวววาวคล้ายทองและมีความคงทนกว่าการลงรักปิดทองถือเป็นเทคนิคใหม่ของช่างรุ่นหลังที่ต่อเนื่องมาจากลาย “พอกคำ” ที่วัดเชียงทองพบได้ที่ผนังด้านหลังภายนอกของสิมและหอโหว่ทั้งสองเป็นภาพกระຈັกสีบนพื้นสีชมพูสดใส เนื้อหาภาพเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศานา ตำนานการสร้างเมืองและนิทานพื้นบ้าน ที่ผนังด้านหลังภายนอกของสิมเป็นรูปต้นทองขนาดใหญ่บนพื้นสีแดงเหนือต้นทองขึ้นไปเป็นรูปพระพุทธเจ้าและทางด้านล่างเป็นนิทานพื้นบ้านเรื่องนายพรานกับกวางนกและเต่า ที่ผนังด้านนอกของหอโหว่เป็นนิทานชาดกหลายเรื่อง เช่น กรรมตามสนอง ทำคุณบูชาโทษ ความกตัญญู

ภาพจิตรกรรม หรือรูปแต้มแก้วสี ซึ่งบอกเล่าเรื่องเสียวสະหาวาดที่หอพระไตรปิฎก วัดเชียงทองหลวงพระบาง สปป.ลาว ที่ปรากฏเป็นอิทธิพลด้านจิตรกรรม ดังนี้

- (1) รูปฝาผนังด้านตะวันตกด้านเหนือ กล่าวถึงคอบครัวของเสียวสະหาวาดตอนพ่อให้สีสะเหลียว และเสียวสະหาวาดเลือกเอือนสองหลัง เสียวสະหาวาดเอาเอือนที่สร้างบ่แล้ว
- (2) รูปฝาผนังด้านตะวันตกด้านเหนือ นิทานนกระแดบเต้า
- (3) รูปฝาผนังด้านตะวันตกด้านเหนือ นิทานเรื่องช้าง
- (4) รูปฝาผนังด้านตะวันตกด้านเหนือ นิทานนกแขกเต้า
- (5) รูปฝาผนังด้านตะวันตกด้านเหนือ ตอนเสียวสະหาวาดจะเดินทางไปนำพ่อค้าสำเภา

- (6) รูปฝาผนังด้านตะวันออกด้านใต้ กล่าวถึงนิทานต่าง ๆ

- (7) รูปฝาผนังด้านตะวันตกด้านใต้ กล่าวถึงนิทานโมคัลลามาแม่
- (8) รูปฝาผนังด้านตะวันตกด้านเหนือ นิทานพญาพรหมะทัต และเรื่องอื่น ๆ
- (9) รูปฝาผนังด้านตะวันตกด้านเหนือ กล่าวถึงนิทานท้าวก่ำฟ้าหมากसान

ภาพที่ 11 ภาพต้นทอง จิตรกรรมกระຈກສီ ทางด้านหลังของสิมวัดเชียงทอง

พระสาธุใหญ่อ่อนแก้ว (พระสาธุใหญ่อ่อนแก้ว, 2562: สัมภาษณ์) กล่าวว่า จิตรกรรมกระຈກສီ ได้ถ่ายทอดจากนิทานพื้นบ้าน ของหลวงพระบาง และ ชาตต่างๆ ตลอดถึงพุทธประวัติปางต่างๆ ที่เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์และเจ้าศรีสว่างวัฒนาให้การอุปถัมภ์ใน ยุคประมาณปี พ.ศ. 2493-2513 (ค.ศ. 1950 – 1970) โดยท่านสั่งแก้วมาจากฝรั่งเศสและ ประเทศญี่ปุ่นโดยการนำของ สาธุใหญ่คำม้าว มณีวงศ์ คุบา (พระพิงอุปสมบทใหม่หรือพรรษา ไม่มาก) สาธุเจ้าหม่อม (พระที่อุปสมบทมากกว่าพระนวกะขึ้นไป) อ้ายจัว (สามเณร)และคณะ ลูกศิษย์ในวัดร่วมใจกันตัดแก้วสี (กระຈກສີ) เพื่อช่วยนายช่างหลวง คือ เพี้ยตัน (เทียบได้ กับตำแหน่งเจ้าพญา) ช่วยชี้แนะนำพาติดกระຈก ส่วนขั้นตอนการติดบางส่วนต้นมีการทาบดำ

กระจกให้ระเอียด แล้วนำเอาอุปกรณ์ที่ชื่อว่า ผางลี้ เป่าฝุ่นแก้วใส่จุดรูปทรงต่างๆที่กำหนดจนเสมอเรียบเป็นเนื้อเดียวกัน

คุณค่าทางสถาปัตยกรรมสิมวัดเชียงทอง

คุณค่าทางด้านจิตใจ สิมวัดเชียงทองอุทยานพาหนะทางจิตวิญญาณที่นำเราสู่ความเป็นอดีตของของผู้สร้างและผู้ให้สร้างโดยเรื่องราวที่ปรากฏทางงานพุทธศิลป์ องค์ประกอบ รูปแบบ รูปทรง ภูมิปัญญาขึ้นเอกของบรมครูทางศาสตร์และศิลป์ของล้านช้าง บอกเล่าถึงความงดงาม ละเอียด วิจิตร สงบ สมณะ เรียบง่าย สามารถนำผู้ที่เข้าไปได้สัมผัสความสงบสุขทางจิตใจผ่านงานศิลปะและวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์สามเณรที่สืบทอดมายาวนานหลายร้อยปีที่

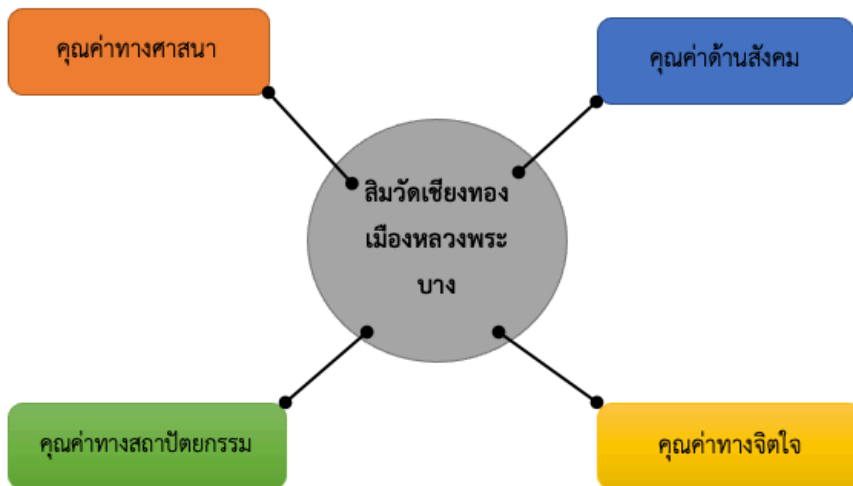
คุณค่าทางด้านศาสนา สิมวัดเชียงทองเป็นศาสนสถานที่มีชีวิตมีพระสงฆ์สามเณรศึกษาและถ่ายทอดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสู่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เป็นเวทีการแสดงบทบาทของศรัทธาออกมา เชื่อว่า โลกนี้ โลกหน้ามีจริง ตลอดถึงเป็นสถานที่หล่อหลอมจิตใจ ที่สำคัญมีการส่งต่อองค์ความรู้เรื่อง ชาดก พุทธประวัติ นิทานพื้นบ้านของลาวไว้ในงานจิตรกรรมฝาผนังสู่คนรุ่นหลังให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา และเกิดความภาคภูมิใจในวิถีแห่งล้านช้างมาโดยตลอด

คุณค่าด้านสังคม สิมวัดเชียงทอง เปรียบเสมือนแม่ที่ให้การกำเนิดวัฒนธรรมด้านงานศิลปะทั้งงดงามไปสู่วัดต่างๆเปรียบเหมือน “แม่ไก่กกลูก” ให้ความอบอุ่นแก่ผู้มาเยือน

คุณค่าด้านประเพณีวัฒนธรรม สิมวัดเชียงทอง ณ วันนี้ ยังคงมีวิถีการปฏิบัติตาม “ฮีดสิบสอง คองสิบสี่” ในวิถีของลาวมาโดยตลอด โดยเฉพาะประเพณีการสงฆ์นำพระพุทธรูปสำคัญของวัดมีพระประธานในสิม พระเจ้าหม่าน (พระพุทธรูปศิลปะพม่า) เป็นต้น เสนาสนะที่พักของพระสงฆ์สามเณรยังคงรักษาเอกลักษณ์ไว้ได้เป็นอย่างดี ตลอดถึงการนุ่งห่ม การบิณฑบาตรข้าวเหนียวยังคงรักษาวิถีแบบดั้งเดิมไว้จนเป็นที่ปรากฏไปทั่วโลก การปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมทำให้หลวงพระบางเป็นสังคมที่ สงบ สุข จนได้รับการยกย่องให้เป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม สิมวัดเชียงทองจึงมิใช่เป็นวัดในสังคมของลาวเท่านั้น แต่เป็นวัดในสังคมของคนทั้งโลก

องค์ความรู้จากการศึกษา

องค์ความรู้จากการศึกษาเรื่อง สิมวัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง สามารถสรุปเป็นแผนผังได้ดังนี้

ภาพที่ 12 ภาพต้นทอง จิตรกรรมกระจกสี ทางด้านหลังของสิมวัดเชียงทอง

1) คุณค่าทางศาสนา

- (1) สิมวัดเชียงทองเป็นศาสนสถานที่มีพระสงฆ์สามเณรศึกษาและถ่ายทอดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา
- (2) เป็นเวทีการแสดงบทบาทของศรัทธา
- (3) ส่งต่อความรู้เรื่องชาดก พุทธประวัติ และนิทานพื้นบ้านของลาวผ่านจิตรกรรมฝาผนัง

2) คุณค่าด้านสังคม

- (1) เปรียบเสมือนแม่ที่ให้อาหารวัฒนธรรมด้านงานศิลป์ที่งดงามไปสู่วัด
- (2) สร้างความเป็นอดีตของผู้สร้างและผู้ให้สร้างผ่านงานพุทธศิลป์

3) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม

(1) สิมวัดเชียงทองมีลักษณะเฉพาะที่สร้างความสงบสุขทางจิตใจผ่านงานศิลปะและวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์สามเณร

(2) บอกเล่าถึงความงดงาม ละเอียดยิ่ง วิจิตร สงบ สมถะ เรียบง่าย

4) คุณค่าทางจิตใจ

(1) สิมวัดเชียงทองดูขานพาหนะทางจิตวิญญาณที่นำไปสู่ความเป็นอดีต

(2) สามารถนำผู้คนได้สัมผัสความสงบสุขทางจิตใจผ่านงานศิลปะและวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์สามเณร

ดังนั้น สิมวัดเชียงทองเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าทางศาสนา สังคม สถาปัตยกรรม และจิตใจที่สำคัญในวัฒนธรรมของล้านช้าง

สรุป

ด้านสถาปัตยกรรม ในทางด้านนี้ของสิมวัดเชียงทอง เรียกได้ว่าเป็นความอ่อนช้อยงดงามบริบูรณ์ทางด้านศิลปะ เพราะว่าวัดนี้ดูเหมือนจะมีการเก็บเล็กผสมน้อยรวบรวมเอาศิลปะสถาปัตยกรรมของแต่ละยุคมาประดิษฐ์ประยูกต์และสร้างขึ้นอย่างมีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ประติมากรรม ในทางด้านประติมากรรมหลักที่เด่นสง่าแต่ก็ดูเย็นสงบนั้นครูลองพ้อพระประธานในสิมเป็นปางมารวิชัย เป็นข้อสังเกตและได้ข้อสรุปภายหลังว่าวัดที่สร้างยุคสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชแทบทั้งสิ้นพระประธานจะเป็นปางมารวิชัย คงเป็นเพราะในยุคของท่านอยู่ในช่วงบ้านเมืองตกอยู่ในยุคแห่งสงครามต้องรบราฆ่าฟันผจญศึกทั้งภายในและภายนอกหรือเป็นการถือเคล็ด

จิตรกรรมฝาผนังที่วัดเชียงทอง ถือเป็นศิลปกรรมชิ้นเอกแสดงออกเด่นชัดในรูปแบบรูปธรรม ด้านในเป็นงานที่ชาวลาวเรียกว่าดอกพอกหรือลายค่าน้ำแต้มแบบทางล้านนากล่าวคือ รองพื้นผนังด้วยสีดำนํ้ายารักแล้วพอกด้วยลายทองคำเปลว คงด้วยเหตุนี้ชาวลาวเลยเรียกว่าลายดอกพอก และสองข้างด้านนอกก็ใช้เทคนิคงานประดับด้วยแก้วสี หรือกระจกโมเสคคือมีการตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ หลากสี เนื้อหาภาพเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา ตำนานการสร้างเมืองและนิทานพื้นบ้าน ที่ผนังด้านหลังภายนอกของสิมเป็นรูปตันทองขนาดใหญ่บนพื้นสีแดงเหนือตันทองขึ้นไปเป็นรูปพระพุทธเจ้าและทางด้านล่างเป็นนิทานพื้นบ้าน เรื่องนาย

พรานกับกวางนกและเต่า ที่ผนังด้านนอกของหอไว้เป็นนิทานชาดกหลายเรื่อง เช่น กรรมตามสนอง ทำคุณบูชาโทษ ความกตัญญู ความมีศีลธรรมทางพุทธศาสนา เป็นต้น

บรรณานุกรม

กิตติยา อุทวิ. (2562). สัมภาษณ์. 25 มีนาคม.

เจ้าคำมั่น วงรัตน์. (2507). **ตำนานเมืองหลวงพระบาง**. หลวงพระบาง: เวียงกรุง.

ธีรยุทธ อินทจักร. “สุขาเยทางรูปทรงในงานสถาปัตยกรรมพระอุโบสถวัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง.” JED: วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม. 4(2), 6.

ธีระพงศ์ โพธิ์มัน. (2553). การท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่: กรณีศึกษาวัดเชียงทอง และปริมณฑลหลวงพระบาง สปป. ลาว. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แผนกรรมมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง. (2544). **แผนผังปกป้องรักษาและทำให้มีคุณค่า ในหมวดแผนผังแต่ละหัวเมือง**. หลวงพระบาง: กระทรวงวัฒนธรรม.

พระไพบวัน มาลาวง. (2562). สัมภาษณ์. 21 มีนาคม.

พระสารภูโณอ่อนแก้ว. (2562). สัมภาษณ์. 21 มีนาคม.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์. (2544). **วิหารล้านนา**. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.

วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์. (2548). **ขึ้นชมสถาปัตยกรรม วัดในหลวงพระบาง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.

วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์. (2555). **วัดในหลวงพระบาง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.

สันติ เล็กสุขุม. (2539). “สัญลักษณ์ของศูนย์กลางจักรวาล”. **ศิลปวัฒนธรรม**. 17(6), 180.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2530). **เจ็กปนลาว**. กรุงเทพมหานคร: ศิลปวัฒนธรรม.

สุวิทย์ จิระมณี. (2545). **ศิลปะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมไทย-ลาว**. ชลบุรี: คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา.